

راه آفتاب

از نظر ایشان، تأمین رفاه و آسایش خانواده برای آنان که تمکین مالی داشتند، ضرورت داشت.

وسائل الشیعه، ج ۲۶، ص ۵۴۱

سرابِ غُرب؛ پیشرفت ورفاه در اسلام یا غُرب؟

عبدالله محمدی

آستان قدس رضوی معاونت تبلیغات ارتباطات الهی

شناسنامه: محمدی، عبدالله، ۱۳۵۶ عنوان و نام پدیدآور: سراب غرب؛ پیشرفت و رفاه در اسلام و غرب / عبدالله محمدی؛ تهیه: معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی آستان قدس رضوی. مشخصات اثر: مشهد، انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۲. فروست: رهنما ۱۲۴. شابک: ۸-۱۰۵-۲۹۹-۶۰۰-۹۷۸. وضعیت فهرست‌نویسی: فیا. یاداشت: دین و تمدن، پیشرفت- رضایت خاطر - جنبه‌های مذهبی- اسلام. شناسه افزوده: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی. رده‌بندی کنگره: ۳۶۴۴۵۰ مBL۳۱۳۹۳۶۵. رده‌بندی دیویی: ۴۸۹/۲۹۷. شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۴۴۵۰.

۱۲۴

نام اثر : سراب غرب؛ پیشرفت و رفاه در اسلام یا غرب؟

نویسنده : عبدالله محمدی

تهیه و تولید : اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی

به سفارش : اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی آستان قدس رضوی

چاپ دوم : پاییز ۱۳۹۵ • چاپ سوم : بهار ۱۳۹۶ شمارگان : ۲۰۰۰۰ نسخه

ناشر : انتشارات قدس رضوی شابک : ۸-۱۰۵-۲۹۹-۶۰۰-۹۷۸

به کوشش : محمدحسین پورامینی

ویراستار : عظیم قهرمانلو

مدیر هنری : مریم سادات منصوری

نشانی : مشهد مقدس، حرم مطهر امام رضا علیه السلام، اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی

تلفن : ۰۵۱-۳۲۲۳۵۳۱۲ نمابر : ۰۵۱-۳۲۲۴۰۶۰۲

سامانه پیامکی : ۳۰۰۰۲۰۲۰

پست الکترونیک : rahnama.eq@gmail.com

فهرست

۹	درآمد
۱۱	فصل اول: آب و سراب
۱۳	۱. در جست‌وجوی خوشبختی
۱۶	۲. دل‌تنگی در برج عاج
۱۹	۳. غرب بیرون از لنز هالیوود
۲۰	۴. نعمت یا نعمت؟
۲۲	۵. هر که در این بزم مقرب‌تر است ...
۲۵	فصل دوم: فراز و فرود اسلام و غرب
۲۷	۱. پیشرفت انسان یا مصنوعات انسانی
۲۸	۲. اخلاق در کُما!
۳۴	۳. بی‌ارتباطی دین و عقب‌ماندگی
۳۵	۴. غرب، واردکننده مدعی!
۳۹	۵. علل رشد علمی و تکنولوژیک غرب
۴۳	۶. هر عیب که هست، از مسلمانی ماست ...
۵۱	سخن آخر

سراب غرب

پیشرفت و رفاه در اسلام یا غرب؟

دریچه ؟

۱. چرا کشورهای غربی که از خدا دورند و فرامین او را رعایت نمی‌کنند، در رفاه و آسایش بیشترند و کشورهای مسلمان در سختی و ناخوشی‌ها گرفتارند؟
۲. چرا انسان‌های مؤمن در رنج و فلاکت و انسان‌های دور از خدا در خوشی و رفاه به سر می‌برند؟
۳. مگر خداوند وعده نکرده است که در صورت رعایت تقوا، نعمت‌ها و خوشی‌ها بر بندگان نازل شود؟
۴. چرا کشورهای اسلامی جوامعی عقب‌مانده و کشورهای کافر و بی‌دین جوامعی رشد یافته و پیشرفته‌اند؟

درآمد

یکی از مهم‌ترین پرسش‌های رایج، مقایسه رفاه و بدبختی جوامع غیرمسلمان با جوامع مسلمان است. عموم مردم با ملاحظه بخشی از آنچه رسانه‌های غربی از رفاه عمومی به نمایش می‌گذارند، وضعیت جامعه خویش را با آنان مقایسه کرده و این پرسش برایشان پیش می‌آید که چگونه وعده الهی در نزول نعمت‌ها بر اهل ایمان محقق نمی‌شود. از سوی دیگر، ملاحظه رشد تکنولوژی و فناوری در برخی کشورهای غربی سبب می‌شود مؤمنان شرایط رشد علمی و فناوری جامعه خویش را با شرایط کشورهای غربی مقایسه کرده و برخی به اشتباه چنین نتیجه می‌گیرند که عامل پیشرفت جوامع غربی کنارگذاشتن دین و عامل رکود کشورهای مسلمان گرایش به دین بوده است. این دو مسئله از ابعاد گوناگون و در سطوح متنوعی قابل بررسی است؛ ولی از آنجا که مخاطبان این اثر عموم مردم‌اند، سعی شده است از ورود به مباحث تخصصی پرهیز نموده و مسئله با زبان ساده‌تری تحلیل شود. این بحث در دو بخش سامان یافته است که در بخش نخست، ادعای رفاه و خوشبختی غرب و در

بخش دوم ادعای پیشرفت غرب و عقب ماندگی مسلمانان بررسی شده است.

آب و سراب

فصل اول

پیش از بررسی میزان خوشبختی در جوامع مؤمن و غیرمؤمن، لازم است معنای خوشبختی و ملاک آن روشن شود. به راستی معنای خوشبختی چیست؟ ملاک رفاه و رنج یک امت چیست؟ با چه ملاکی می‌توان تعیین کرد که جامعه‌ای در رفاه است و جامعه دیگر چنین نیست. توجه به نکات ذیل روشن می‌سازد که این پیش‌فرض که «جوامع غربی غرق در رفاه و خوشبختی‌اند» چندان دقیق نیست.

۱. در جست‌وجوی خوشبختی

الف) برخی از مردم به اشتباه چنین می‌پندارند که ثروت و امکانات مادی عامل خوشبختی می‌باشد، در حالی که این تصور صحیح نیست. چنین نیست که با افزایش ثروت رضایت‌مندی از زندگی نیز افزایش یابد. افراد متعددی را می‌توان سراغ گرفت که با درآمدی ثابت، احساس رضایتی متفاوت از زندگی دارند. برای بسیاری از افراد، ثروت بیشتر نه‌تنها عامل افزایش آرامش نمی‌شود، بلکه از عوامل اضطراب و بدبختی است؛ زیرا همواره نگران از دست‌رفتن ثروت خویش‌اند و هیچگاه روی خوشبختی را نمی‌بینند، در حالی که ممکن است دیگران با حسرت به زندگی ایشان نگاه کنند. ثروت در

صورتی برای انسان اسباب آرامش است که فرد مالک ثروت باشد، نه اینکه ثروت، مالک انسان باشد. بسیاری از انسانهای ثروتمند، مملوک ثروت خویش اند و عمر خود را صرف محافظت از مالک خود می‌کنند.

ب) خوشبختی در بهره‌مندی از امکانات و نعمت‌ها نیست، بلکه در توجه به نعمت‌هاست. بسیاری از افراد متمکن چون هنر دیدن نعمت‌ها را ندارند، احساس رضایت نمی‌کنند و بسیاری از افرادی که بهره‌مندی کمتری دارند، به دلیل توجه به داشته‌هایشان، احساس خوشبختی می‌کنند.

ج) یکی از مسائلی که باعث آرامش و خوشبختی انسان‌هاست، معناداربودن زندگی است. افرادی که زندگی را معنادار نمی‌دانند، با وجود امکانات متعدد همواره احساس نگرانی و پوچی آزارشان می‌دهد و تنوع هیجان‌ها و تفریحات راضی‌شان نمی‌کند. در مقابل، کسانی که زندگی را معنادار می‌بینند، احساس آرامش بیشتری دارند و از زندگی راضی‌ترند. مؤمنان به دلیل اعتقاد به معاد و حکمت هستی، زندگی را معنادار می‌دانند؛ ولی کافران به دلیل انکار توحید و معاد همواره زندگی را پوچ و بی‌هدف می‌بینند. مؤمنان در پس‌تک‌تک مشکلات زندگی، دست حکمت خدا را می‌بینند و کافران که اعتقادی به معاد ندارند، با کوچک‌ترین مشکل دچار ناامیدی و نگرانی می‌شوند. نگرش حکیمانه به زندگی، منوط به میزان ثروت یا امکانات نیست.

د) رابطهٔ صمیمی با افراد خانواده و دوستان نزدیک از ابزارهای آرامش‌بخش زندگی است و جوامع صنعتی با گرایش به فردگرایی و متزلزل شدن نهاد خانواده، از این موهبت محروم بوده و همواره احساس تنهایی می‌کنند. جهان غرب سعی می‌کند محبت و صمیمیت گمشده میان انسان‌ها را با انس با حیوانات جبران کند؛ ولی این جایگزین چه کارکرد و نفعی دارد؟

چنانکه گذشت، خوشبختی و رفاه به بهره‌مندی از امکانات مادی و ثروت نیست، بلکه منوط به احساس رضایت و هدفمندی زندگی است. کشورهای صنعتی با وجود امکانات مادی فراوان احساس رضایت از زندگی ندارند.

پنجره

برخی روانشناسان امریکایی با طرح این پرسش که «آیا مردم ثروتمند از زندگی خود راضی‌ترند؟» تحقیقاتی را آغاز کردند و به این نتیجه رسیدند که افراد بسیار ثروتمند نسبت به طبقه متوسط رضایت کمتری از زندگی دارند و افراد طبقه متوسط نسبت به افراد پایین‌ترین از سطح کمتری از شادی برخوردارند.^۱

۱. دیوید جی مایرز، *تناقض‌نمای امریکا*، گرسنگی معنوی در وفور نعمت، ترجمهٔ سیده مژگان سخایی، ص ۲۶۳.

گسترش روزافزون بیماریهای روحی و افسردگی و نیز آمار خودکشی گواهی بر عدم خوشبختی آنهاست. طبق تحقیقات دانشمندان غربی، میزان خودکشی جوانان در سال ۱۹۹۰ نسبت به سال ۱۹۶۰ سه برابر افزایش داشته است.^۱ در ایالات متحده امریکا تعداد کسانی که خودکشی می‌کنند، بیشتر از تعداد کسانی است که به قتل می‌رسند.^۲

۲. دلتنگی در برج عاج

آمارهایی که تحلیل‌گران غربی در کتاب‌های خود منتشر کرده‌اند، به روشنی گویای رشد اسفبار افسردگی در جوامع مدرن است و این امر میزان رضایت از زندگی را به خوبی نشان می‌دهد. به گزارش سازمان بهداشت جهانی، میزان افسردگی در میان امریکایی‌هایی که پس از سال ۱۹۴۵ به دنیا آمده‌اند، سه برابر افرادی است که پیش از این تاریخ متولد شده‌اند. در سال ۱۹۹۸ در امریکا هجده میلیون نفر به افسردگی دچار بودند و میزان فروش داروی ضد افسردگی پروزاک^۳ به ۲/۸ میلیارد دلار رسید.^۴

۱. همان، ص ۲۳۱.

۲. ویلیام جی بنت، شاخص‌های فرهنگی در ایالات متحده امریکا، ترجمه فاطمه فراهانی، ص ۱۹۳.

۳. Prozac

۴. همان، ص ۱۹۴.

در سال ۱۹۹۶، هشت هزار کودک زیر شش سال، داروی ضد افسردگی مصرف کرده‌اند و در سال ۱۹۹۷ مصرف این داروها در چهل هزار کودک زیر شش سال مشاهده شده است؛ یعنی افزایش چهارصد درصدی.^۱

سازمان بهداشت جهانی، افسردگی را شایع‌ترین بیماری فلج‌کننده زنان امریکا اعلام کرده است. طی سی سال گذشته نشریات روانشناسی ۴۵۰۰۰ مقاله در ارتباط با افسردگی و تنها چهارصد مقاله در موضوع خوشبختی منتشر کرده‌اند. زنان امریکایی در صدر جدول مصرف‌کنندگان داروهای ضد افسردگی قرار دارند و روانشناسان یکی از دلایل این مصرف بالا را نگاه ابزاری جامعه به زنان و فشارهای وارد شده به آنها در جریان زندگی می‌دانند. به دنبال چنین رفتاری، این زنان احساس می‌کنند هیچ‌کس به معنای واقعی دوستشان ندارد و روابط افراد جامعه با آنها فقط به منظور سوء استفاده‌های جنسی و مادی است. همچنین، طبق گزارش سازمان بهداشت جهانی بیشترین آمار خودکشی مربوط به کشورهای ژاپن، امریکا و شرق اروپاست و کشورهای اسلامی، کشورهای امریکای لاتین و برخی کشورهای شرق آسیا کم‌ترین میزان خودکشی را دارند. پس از

۱. همان.

حوادث تروریستی یازده سپتامبر، حدود نود درصد از شهروندان این کشور که دیگر به قدرت نظامی و امنیت وعده داده شده از سوی مقامات ایالات متحده اطمینان چندانی نداشتند، برای کنار آمدن با استرس و نگرانی ناشی از چنین حملاتی، بیش از پیش به مذهب روی آوردند. محققان بسیاری به بررسی رابطه میان مذهب و استرس پرداخته‌اند. فیگلن در کتاب *مذهب و سلامتی* به این نتیجه رسید که افرادی که دارای تمایلات مذهبی نیستند، بیشتر از افراد دیگر در معرض استرس و افسردگی قرار دارند.^۱

۳. غرب بیرون از لنز هالیوود

صرف نظر از اینکه امکانات مادی دلیل بر خوشبختی نیست، حتی در این باره نیز نباید تصور کرد همه افراد کشورهای غربی و صنعتی دارای ثروت و امکانات انبوه‌اند، بلکه میزان فقر در این کشورها در حال افزایش است؛ به عنوان مثال، در آمریکا ۱۴۸ میلیون نفر (۴۸ درصد) فقیر بوده و ۴۹ میلیون نفر زیر خط فقر زندگی می‌کنند. خانه‌های بسیار بزرگ با ده‌ها اتاق و باغ که در سینمای هالیوود نمایش داده می‌شود، تمام حقیقت غرب نیست. گلوبال ریسرچ در مقاله‌ای به بحران گرسنگی در آمریکا پرداخته و می‌نویسد روزانه حدود پنجاه میلیون آمریکایی از گرسنگی رنج می‌برند. در سال‌های

1. <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/153314>.

۱۹۶۰ تا ۱۹۹۸ تعداد کسانی که مشمول طرح «کمک به خانواده های نیازمند» بودند، ۶۵ درصد افزایش یافته و آمار فقر و گرسنگی کودکان بسیار قابل توجه است. تقریباً از هر پنج کودکی که در امریکا زندگی می‌کند، یک نفر فقیر است. در سال ۱۹۹۳ حدود پانزده میلیون کودک و نوجوان زیر هجده سال در فقر زندگی می‌کردند.^۱

۴. نعمت یا نعمت؟

آیا هر بارانی نعمت و هر خشکسالی نعمت است؟ آیا فقر علامت غضب و ثروت علامت لطف خداست؟ نعمت بودن نعمت به فراوانی آن نیست، بلکه به تأثیر و فواید آن است. برخی گمان می‌کنند چون در برخی مناطق اروپایی بارندگی زیاد است، ایشان مشمول لطف الهی‌اند؛ اما همان‌طور که خشکسالی می‌تواند عذاب الهی باشد، فراوانی برف و باران نیز می‌تواند مشکلات زیادی به دنبال داشته و مصداقی از عذاب الهی باشد. در بسیاری موارد امکانات مادی وسیله عذاب افراد است، چنانکه قرآن به مؤمنان می‌گوید:

اموال و فرزندان آنان شما را به شگفتی و اندارد؛ خداوند می‌خواهد با این وسیله آنان را عذاب کند.^۲

آنگاه که ببینی کافران شهرها را تصرف می‌کنند، غمگین نشوی؛ دنیا

۱. همان، ص ۸۵.

۲. فَلَا تَعْجَبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا (توبه، ۵۵).

متاعی اندک است و جایگاه ایشان جهنم است.^۱
همچنین، قرآن از سنت دیگری به نام «استدراج» یاد می‌کند که یکی از سخت‌ترین عذاب‌های پروردگار است.

پنجره

خداوند پس از آنکه کفار با سختی‌ها و عذاب‌های دنیوی متنبه نشدند، امکانات مادی بسیاری در اختیار ایشان قرار می‌دهد تا به وسیله آن بر گناهان خویش بیفزایند.

کافران، گمان نکنند که مهلتی که ما به آن‌ها می‌دهیم، به حال آن‌ها بهتر خواهد بود، بلکه مهلت می‌دهیم برای امتحان تا بر سرکشی و طغیان خود بیفزایند و آنان را عذابی رسد که با آن سخت‌خوار و ذلیل شوند.^۲
و آن‌ها که آیات ما را تکذیب کردند، به تدریج از جایی که نمی‌دانند، گرفتار مجازاتشان خواهیم کرد.^۳

۱. لَا يَعْرَنَكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَاؤَاهُمْ جَهَنَّمَ وَبَسَّ الْمُهَادِ (آل عمران، ۱۹۶-۱۹۷).

۲. وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّي لَهُمْ خَيْرٌ لَّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ (آل عمران، ۱۷۸).

۳. وَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَأُمَلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ (اعراف، ۱۸۲-۱۸۳).

حضرت زینب علیها السلام در مواجهه با یزید به همین سنّت الهی اشاره کرده و فرمودند:

ای یزید! آیا اکنون که زمین و آسمان را بر ما تنگ کردی و ما را همانند اسیران به هر سو کشاندی، می‌پنداری ما به نزد خدا خوار شدیم و تو نزد او عزیز و گرامی می‌باشی و تصور کردی این نشانهٔ قدر و منزلت تو در نزد خداست؟ از این رو، باد غرور به بینی انداخته و به خود بالیدی و خرم و شادمان شدی از اینکه دیدی دنیا در کمند تو در آمده و امور تو سامان یافته و مُلک و خلافت ما در اختیار تو قرار گرفته، پس کمی آهسته‌تر! آیا سخن خداوند را فراموش کردی که فرمود: «آنها که کافر شدند، تصور نکنند اگر به آنان مهلت می‌دهیم، به سودشان است. ما به آنان مهلت می‌دهیم تا بر گناهان خود بیفزایند و برای آن‌ها عذاب خوارکننده‌ای است».^۴

۵. هر که در این بزم مقرب‌تر است ...

سختی‌هایی که در زندگی دنیوی برای مؤمنان پیش می‌آید، گاهی ناشی از بی‌تدبیری و کم‌کاری ایشان است - که در بخش دوم مفصل‌تر بررسی می‌شود - و گاهی ناشی از بلایا و مشکلات طبیعی است که افراد دخالتی در آن ندارند و این‌ها آثار تربیتی برای مؤمنان

۴. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۱۳۳.

دارد. بلایا و سختی‌ها برای مؤمن، علامت محبوبیت او نزد پروردگار است که یا زمینه امتحان و در نتیجه رشد معنوی انسان را فراهم می‌آورد، یا مایهٔ آمرزش گناهان اوست و یا عامل رشد و اوج گرفتن وی، که همه این حالت‌ها برای مؤمن خیر است. معلم نسبت به کوچک‌ترین لغزش و اشتباه بهترین دانش‌آموز کلاس حساسیتی بیش از دیگر دانش‌آموزان نشان می‌دهد و این نشانهٔ توجه و محبوبیت او نزد معلم است؛ چنانکه پیامبران و اولیای الهی که محبوب‌ترین بندگان خدا هستند، بیشترین سختی‌ها را در زندگی متحمل می‌شوند؛ بنابراین به میزان بیشتر شدن محبوبیت، سختگیری نیز بیشتر می‌شود.

با توجه به نکات پیش گفته روشن می شود که اولاً، خوشبختی و رفاه یک جامعه به میزان ثروت و امکانات افراد نیست، بلکه به میزان احساس رضایت از زندگی است و تعداد فراوانی از ثروتمندان احساس رضایت از زندگی ندارند؛ ثانیاً، تمام افراد جوامع غربی ثروتمند نیستند و تعداد فقیران یا افراد زیر خط فقر در آنجا نیز بسیار زیاد است؛ ثالثاً، بسیاری از مشکلات و سختی های مسلمانان به خاطر کم کاری و سوء تدبیر ایشان است و بالأخره اینکه سختی و خوشی این دنیا یک روی سکه است. سختی موقت مؤمنان عامل خوشی ابدی ایشان و خوشی موقت کافران، عامل سختی ابدی آنان می باشد.

فراز و فرود اسلام و غرب

فصل دوم

۱. پیشرفت انسان یا مصنوعات انسانی

قبل از هر چیز باید مفاهیم «پیشرفت»، «رشد»، «عقب ماندگی» و ... و ملاک آن‌ها تعریف شود تا مشخص شود آیا حقیقتاً کشورهای اسلامی عقب مانده و جوامع کافر پیشرفته هستند یا خیر؟ برای پاسخ به این پرسش باید بین انسان و مصنوعات انسانی و در نتیجه پیشرفت انسان و مصنوعات انسانی تفاوت قائل شویم. انسان موجودی عاقل با جهت‌گیری الهی است که هدف او به خوردن، خوابیدن، شهوات و غرایز محدود نیست، بلکه هدف او رشد معنوی و اخلاقی است که البته با بهره‌مندی صحیح از دنیا منافات ندارد. خوردن و خوابیدن بیشتر یا شهوات و لذت‌های افزون‌تر اموری مشترک بین انسان و حیوان هستند و آنچه باعث تمایز این دو می‌شود، فضایل معنوی و اخلاقی انسان است. بنابراین ملاک رشد و پیشرفت انسان موفقیت در کسب فضایل اخلاقی و بندگی الهی بوده و جامعه پیشرفته انسانی جامعه‌ای است که اخلاق و معنویت در آن رشد یافته باشد و گرنه تفاوتی بین انسان و حیوان نیست. پیشرفت مصنوعات انسانی همان رشد تکنولوژی و صنعت است. تبدیل شدن چرتکه به ابررایانه‌های

اتمی، تسخیر فضا، مطالعهٔ ریزذرات و سایر شگفتی‌های تکنولوژی، پیشرفت مصنوعات انسانی است و نه خود انسان.

پنجره

آنچه به نام پیشرفت کشورهای غربی خوانده می‌شود در حقیقت پیشرفت مصنوعات انسانی است نه اخلاق. بر همین اساس پیشرفته خواندن کشورهای غربی به استناد موفقیت در تکنولوژی سخن صحیحی نیست.

اگر دربارهٔ جامعهٔ انسانی سخن می‌گوییم باید ملاک‌های انسانی را برای ارزیابی پیشرفت یا عقب ماندگی جوامع لحاظ کنیم.

۲. اخلاق در کُما!

با توجه به آنچه گفته شد، حقیقتاً نمی‌توان کشورهای کافر را جوامعی رشدیافته و مسلمانان را جوامعی عقب مانده خواند؛ زیرا هم‌زمان با رشد تکنولوژی، انحطاط اخلاقی در جوامع غربی سرعتی مهارنشدنی یافته است و سالانه آمارهای تکان دهنده‌ای از شبکه‌های آماری و اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود. برای نمونه به سهم ناچیزی از آمارهای منتشر شده توسط مؤسسات غربی اشاره می‌شود:

در سال ۱۹۶۰ زندگی مشترک بدون ازدواج رسمی، موسوم به «زندگی در گناه» و امری شرم‌آور و آمار آن به قدری کم بود که ثبت

نمی‌شد، ولی طبق اعتراف نویسندگان غربی، امروزه ۴۱ درصد زنان آمریکایی بین ۱۵ تا ۴۴ سال به صورت نامشروع با همسرانشان زندگی می‌کنند. تعداد خانواده‌های نامشروع بین ۱۹۶۰ تا ۲۰۰۰ افزایش ۱۰۰۰ درصدی داشته است.^۱

تا سال ۲۰۰۰، ۷۹ درصد زنان مجرد بین ۲۰ تا ۲۴ سال تجربه فعالیت جنسی نامشروع داشتند.^۲ در آمریکا در هر ۲۵ ثانیه یک کودک نامشروع به دنیا می‌آید.^۳ سه میلیون نوجوان در سال به بیماری‌های مقاربتی دچار می‌شوند. آمار فرزندان نامشروع نیز ۶ برابر آمار سال ۱۹۶۰ شده است.^۴

پنجره

در سال ۱۹۹۷ حدود ۷۸ درصد کل تولدهای ثبت شده در جامعه آمریکا یعنی ۳۸۰۰۰۰ تولد مربوط به نوجوانان ۱۵ تا ۱۹ ساله بود که ازدواج نکرده بودند.^۵

پژوهشگران دانشکده «وسلی» دریافتند حدود ۴۰ درصد دختران

۱. ماری کاسیان، خطای فمینیسم، ترجمه بابک تیموریان، مجموعه مقالات «فمینیسم، شکست افسانه آزادی زنان»، ج ۳، ص ۲۶.

۲. همان.

۳. همان.

۴. دیوید جی مایرز، تناقض‌نمای آمریکا، ۲۳۱.

۵. همان، ۲۳۲.

روزانه و ۲۹ درصد به طور هفتگی مورد آزار جنسی قرار می‌گیرند و دو سوم این مزاحمت‌ها در انظار عمومی صورت می‌گیرد.^۱

۵۴ درصد افراد شرکت‌کننده در یک نظرسنجی در کشور کانادا گفته‌اند که حداقل یک بار تجربه ناخواسته جنسی قبل از ۱۶ سالگی داشته‌اند.^۲

همه ساله ۵۰۰,۰۰۰ زن و کودک جهت استثمار جنسی از کشورهای مختلف به کشورهای اروپایی قاچاق می‌شوند. این تجارت سالانه ۸ میلیارد دلار سودآوری دارد.^۳

در بسیاری از کشورهای اروپایی روسپی‌گری، قانونی شده است و این امر ۵ درصد اقتصاد هلند را به خود اختصاص داده است.^۴

سالانه ۱۳۰۰۰ فیلم پورنو در امریکا تولید می‌شود. یعنی به طور متوسط در هر ساعت ۱/۴ فیلم پورنو تولید می‌شود. درآمد این صنعت در سال ۲۰۰۶، ۹۷ میلیارد دلار بوده است که با درآمد شرکت‌های

---

۱. ویلیام مورجیسون، آزادی جنسی، کلنگی به ریشه خانواده، مجموعه مقالات «فمینیسم» شکست افسانه آزادی زنان»، ج ۲، ص ۳۶.

۲. دبیرخانه دومین همایش مسائل زنان، خشونت علیه زنان، مجموعه مقالات «فمینیسم» شکست افسانه آزادی زنان»، ج ۲، ص ۱۸۰.

۳. جانیس جی رایموند، توسعه صنعت سکس در اتحادیه اروپا، مجموعه مقالات «فمینیسم» شکست افسانه آزادی زنان»، ج ۲، ص ۲۴۴.

۴. همان، ص ۲۴۶.

«مایکروسافت»، «گوگل»، «آمازون» «ياهو» و «اپل» برابری می‌کند.^۱

در عرصه جرم و جنایت نیز وضعیت کشورهای غربی به ویژه امریکا به قدری فضااحت بار است که رئیس سابق کمیسیون قضایی سنای امریکا می‌گوید مهم‌ترین معضل امریکا خشونت است. در امریکا در هر ۸ ثانیه با یک زن بد رفتاری می‌شود و در هر ۱۰ ثانیه یک زن مورد تجاوز قرار می‌گیرد.^۲ ۸۳ درصد افراد شرکت‌کننده در نظرسنجی موسسه «گالوپ» گفته‌اند جرم و جنایت برای آن‌ها تهدیدی جدی است^۳ چنانچه از هر ده نفر، ۴ نفر از قدم زدن تنها در شب و در فاصله یک مایلی خانه خود هراس دارند^۴ و از هر ده نوجوان، ۴ نفر هراس دارند که کسی با اسلحه به آن‌ها شلیک کند.^۵

در اثر گسترش جرم و جنایت در امریکا آمار زندانیان این کشور که در سال ۱۹۶۰ حدود ۳۰۰۰۰۰ نفر بود، در سال ۱۹۹۸ شش برابر شده و به ۱/۸۷ میلیون رسیده است. در امریکا سالیانه بالغ بر ۱۲ میلیون جرم ثبت می‌شود که بالاترین میزان ثبت شده در میان

-
۱. کریس هجز، پورنوگرافی غیرعادی، آخرین نشانه آخرالزمان فرهنگی امریکا، مجموعه مقالات «فمینیسم، شکست افسانه آزادی زنان»، ج ۲، ص ۲۷۳.
  ۲. دبیرخانه دومین همایش مسائل زنان، خشونت علیه زنان، مجموعه مقالات «فمینیسم، شکست افسانه آزادی زنان»، ج ۲، ص ۱۷۸.
  ۳. دیوید جی مایرز، تناقض‌نمای امریکا، ص ۲۵۴.
  ۴. همان، ص ۲۵۵.
  ۵. همان، ص ۲۵۴.

کشورهای جهان است.^۱

پنجره

در سال ۲۰۱۰ روزانه بیش از ۵ کودک بر اثر بدرفتاری جان خود را از دست می‌دهند.

چنین اموری سبب افسردگی‌های شایع میان کودکان شده است و در حالی که سن کودکی اوج نشاط و شادابی است، بسیاری از کودکان کشورهای اروپایی و امریکایی داروی ضد افسردگی مصرف می‌کنند. این خشونت‌ها تنها مربوط به فضای خارج از خانواده نیست و بسیاری از زنان غربی مورد بدرفتاری مستمر همسرانشان قرار می‌گیرند. به عنوان نمونه زنی که برندهٔ جایزه صلح نوبل بوده است می‌گوید شوهرم مرد خوبی است؛ زیرا فقط هفته‌ای یک بار مرا کتک می‌زند!^۲

پیامد مستقیم این موارد، فروپاشی کانون خانواده و افزایش قابل توجه آمار طلاق است. آمار طلاق در امریکا از سال ۱۹۶۰ تاکنون صد برابر افزایش داشته است.^۳ این پدیده به رواج خانواده‌های تک والد منجر شده تا آنجا که در سال ۱۹۹۰ تعداد ده میلیون خانوادهٔ امریکایی

۱. همان، ص ۲۵۵.

۲. دبیرخانه دومین همایش مسائل زنان، خشونت علیه زنان، مجموعه مقالات «فمینیسم، شکست افسانهٔ آزادی زنان»، ج ۲، ص ۱۸۵.

۳. ماری کاسیان، خطای فمینیسم، ترجمهٔ بابک تیموریان، مجموعه مقالات «فمینیسم، شکست افسانهٔ آزادی زنان»، ج ۳، ص ۲۵.

بدون پدر زندگی می‌کنند و ۲۳ درصد کودکان زیر ۱۵ سال در امریکا، فقط با مادر و ۵/۶ میلیون فرزند امریکایی با پدر بزرگ و مادر بزرگ زندگی می‌کنند.^۱

آمارها و اخبار هولناک دیگری در غرب درباره ازدواج با حیوانات، کشتن فرزندان، کشتن پدر و مادر و ... منتشر می‌شود که بیان آن بسیار مشمئزکننده است و تنها به یک نمونه اکتفا می‌شود: در هر دوره تعطیلات تابستانی حدود ۵۰۰ هزار زن و شوهر در ۲۰۰ کلپ شبانه که در سراسر ایتالیا وجود دارد، همسران خود را برای برقراری رابطه نامشروع با یکدیگر عوض می‌کنند. هزاران تعویض همسر نیز در اماکنی غیر کلپ‌ها مانند گاراژهای خودرو، سواحل دریایی ویژه و حتی برخی از قبرستان‌ها صورت می‌گیرد.^۲ این اتفاقات سبب ابراز نگرانی هر روزه اندیشمندان، متفکران، هنرمندان و حتی سیاستمداران غربی نسبت به وضع موجود و آینده غرب شده است. حجم مقالات تخصصی متعدد نویسندگان غربی مؤید این مدعاست.

۳. بی‌ارتباطی دین و عقب‌ماندگی

صرف نظر از دو بحث پیشین، پیشرفت و رشد یک جامعه در علم و تکنولوژی ارتباطی به دینداری یا بی‌دینی جوامع ندارد؛ زیرا تعداد

۱. گونه‌های جدید خانواده در غرب، ص ۱۰۳-۱۰۵.

2. <http://www.farsnews.com/printable.php,nn=8802130175>

کشورهای غیراسلامی و کافر که به لحاظ علمی و تکنولوژی رشد نکرده‌اند، فراوان است و از سوی دیگر بسیاری از دانشمندان و چهره‌های علمی کشورهای غربی انسان‌هایی موحد و دین‌گرا هستند.

پنجره

بنابراین نه اسلام دخالتی در عدم پیشرفت علمی مسلمانان داشته و نه مسیحیت یا الحاد سهمی در رشد و پیشرفت کشورهای غربی دارد.

امروزه رشد علمی غرب مرهون تلاش‌های دانشمندان پیشین ایشان می‌باشد که انسان‌هایی بی‌دین یا به لحاظ اخلاقی فاسد و لاابالی نبوده‌اند؛ زیرا تحقیق و پژوهش مجدانه علمی با عیاشی و خوشگذرانی تناسبی ندارد.

۴. غرب، واردکننده مدعی!

مسلمانان در طی قرون گذشته پرچمدار نهضت‌های علمی و اکتشافات متعدد بوده‌اند و قله‌های دانش در اختیار فرهیختگان مسلمان بوده است. بسیاری از پیشرفت‌های علمی کنونی غرب نتیجه ارتباط با مسلمانان است. یک محقق عراقی به نام سلیم الحسینی استاد دانشگاه منچستر در سال ۲۰۰۶ در پژوهشی با عنوان «۱۰۰۱

نوآوری میراث مسلمانان در جهان ما» به بررسی دستاوردهای علمی مسلمانان در سالهای ۶۰۰ تا ۱۶۰۰ میلادی پرداخته است. او نشان داده است چگونه دانشمندان مسلمان در علوم چون ستاره‌شناسی، جبر و مثلثات، نظریهٔ اعداد، هندسه، فیزیک، جغرافیا، شیمی، پزشکی، داروسازی، مهندسی، هنر، ادبیات و حتی آموزش و پرورش سرآمد و صاحب‌نظر بوده‌اند.

پنجره

بسیاری از اختراعات و اکتشافات مهمی که افتخار آنها به نام دانشمندان غربی ثبت گردیده سالها پیش توسط دانشمندان مسلمان اختراع و یا کشف شده است.

گوستاو لوبون می‌گوید:

بعضی‌ها [اروپاییان] عار دارند که اقرار کنند که یک قوم کافر و ملحدی [مسلمانان] سبب شده اروپای مسیحی از حال توحش و جهالت خارج گردد و لذا آن را مکتوم نگاه می‌دارند، ولی این نظر به درجه‌ای بی‌اساس و تأسّف‌آور است که به آسانی می‌توان آن را ردّ نمود ... نفوذ اخلاقی همین اعراب زاییدهٔ اسلام، آن اقوام وحشی اروپا را که سلطنت روم را زیر و زبر نمودند، داخل در طریق آدمیت نمود و نیز نفوذ عقلانی آنان

دروازهٔ علوم و فنون و فلسفه را که از آن به کلی بی‌خبر بودند به روی آنها باز کرد و تا ششصد سال استاد ما اروپاییان بودند.^۱

ویل دورانت می‌گوید:

پیدایش و اضمحلال تمدن اسلامی از حوادث بزرگ تاریخ است. اسلام طی پنج قرن، از سال ۸۱ تا ۵۹۷ ه.ق (۷۰۰ تا ۱۲۰۰م) از لحاظ نیرو، نظم، بسط قلمرو و حکومت، تصفیۀ اخلاق و رفتار، سطح زندگانی، وضع قوانین منصفانهٔ انسانی و تساهل دینی، ادبیات، دانشوری، علم، طب و فلسفه پیشاهنگ جهان بود.^۲

از دیدگاه وی، نفوذ دنیای مسیحی در اسلام تقریباً منحصر به بعضی رسوم دینی و جنگی بود ... دنیای اسلام در جهان مسیحی نفوذ گوناگون داشت.

پنجره

اروپای مسیحی غذاها، شربت‌ها، دارو، درمان، اسلحه، استفاده از نشان‌های خانوادگی، سلیقه و انگیزهٔ هنری، ابزارها و فنون صنعت و تجارت و قوانین و راه‌های دریایی

۱. گوستاو لوبون، *تمدن اسلام و عرب*، ص ۷۵۱.

۲. ویل دورانت، *تاریخ تمدن*، ترجمهٔ ابوطالب صارمی و دیگران، ج ۴ (عصر ایمان، بخش اول)، ص ۴۳۲.

را از اسلام فرا گرفت و غالباً لغات آن را نیز از مسلمانان اقتباس کرد ... .

علمای اسلامی ریاضیات، طبیعیات، شیمی، ستاره‌شناسی و پزشکی یونان را حفظ کرده و به کمال رساندند و این میراث یونان را که بسیار غنی‌تر شده بود، به اروپا انتقال دادند ... پزشکان اسلامی پانصد سال تمام علمدار طب در جهان بودند.^۱

همچنین «رودولف» اسلام‌شناس و مترجم قرآن به زبان انگلیسی می‌گوید:

اروپا باید فراموش نکند که مدیون قرآن است؛ همان کتابی که آفتاب علم را در میان تاریکی قرون وسطی در اروپا جلوه‌گر ساخت.^۲

با توجه به این نکات آشکار می‌شود که نه دینداری مانعی برای پیشرفت علمی و صنعتی است و نه بی‌دینی عامل ترقی در این حوزه محسوب می‌شود.

۱. همان، ص ۴۳۳-۴۳۴.

۲. نصرالله نیک‌بین، *اسلام از دیدگاه دانشمندان غرب*، دورود، سیمان وفارسیت، ص ۴۷.

۵. علل رشد علمی و تکنولوژیک غرب

علل رشد و پیشرفت برخی کشورهای غیرمسلمان در علم و تکنولوژی بی‌اعتنایی آن‌ها به دین و اخلاق نیست بلکه توجه به نکاتی است که اگر مسلمانان نیز همچون قرون پیشین به آن اهتمام داشته باشند، در قله‌های علم و تکنولوژی قرار خواهند گرفت. آن نکات عبارتند از: الف) تلاش و پشتکار؛ بسیاری از مردم کشورهای پیشرفته به آرمان‌های خود ولو آنکه ناقص یا اشتباه باشد، ایمان داشته و برای دستیابی به آن اهداف تلاش مستمر می‌نمایند.

ژاپنی‌ها بعد از جنگ، روزانه بیش از چهارده ساعت کار می‌کردند تا کشور خود را آباد کنند. متوسط ساعات کار آنها در سال ۱۹۸۳ بیشتر از تمامی کشورها گزارش شده است؛ یعنی ۲۱۵۲ ساعت که نسبت به کشور بعدی یعنی امریکا ۲۵۴ ساعت بیشتر است. ساعت کار مردم کره جنوبی نیز ۲۹۰۰ ساعت در سال اعلام شده است.

پنجره

براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ساعت کار مفید کارمندان ایرانی به جای ۸ ساعت به ۲۲ دقیقه در روز و کارکنان بخش خصوصی به ۲ ساعت در روز کاهش یافته است و در نتیجه ساعت کار مفید ما

در سال به حدود ۶۰۰ ساعت و در بالاترین آمارها به ۸۰۰ ساعت می‌رسد.^۱

ب) اولویت دادن به علم و پژوهش؛ که در تخصیص بودجهٔ سالیانهٔ مراکز تحقیقاتی، آموزش و پرورش، آموزش عالی، حقوق اساتید دانشگاه و ... به خوبی هویداست. کشوری که علم و پژوهش در آن اولویت نخست مردم و مسئولین باشد، رشد مناسب‌تری در آن حوزه خواهد داشت.

ج) فرهنگ استقلال‌طلبی (به ویژه استقلال اقتصادی)؛ دو ملت ژاپن و کره جنوبی نسبت به بهره‌گیری از کالاهای تولیدی کشور خود پافشاری می‌کنند. طی چند سال گذشته سازمان تجارت جهانی به حکومت‌های ژاپن و کره جنوبی فشار آوردند تا از خارج برنج وارد کنند، اما مردم این دو کشور حاضر به استفاده از برنج‌های وارداتی نشدند. بعد از جنگ جهانی دوم، کاخ امپراتور را به همان شکل قبلی ساختند که تنها شیشه کم داشتند. از حکومت خواستند اجازه دهد شیشه وارد کنند، اجازه داده نشد و گفته شد: اگر شیشه وارد شود، تلاش برای راه اندازی کارخانجات شیشه سازی کاهش می‌یابد.

د) ایمان، اشتیاق و وجدان کاری نسبت به مسئولیت‌ها؛ در چنین جوامعی هر فرد می‌بایست کار خود را همچون شغل ریاست جمهور

1. <http://www.tabnak.ir/fa/news/301379>

خطیر و حساس دانسته و لذا با ایمان و اشتیاق به ادای تکلیف خود اقدام کند؛ زیرا تنبلی، کم کاری، اهمال کاری و بی دقتی مانع دستیابی به اهداف خواهد بود.

ه) رعایت نظم و قانون و احترام به حقوق دیگران.

ح) مدیریت کارآمد.

ط) روحیه تعاون و مشارکت جویی.

ی) پاسخ گویی نسبت به رفتارها.

ک) بهره‌وری، اولویت دادن به کیفیت.

ل) شکوفا ساختن خلاقیت‌ها از سنین پایین.

م) حرکت در چهارچوب برنامه‌ای منظم برای سازماندهی

زیرساخت‌های اقتصادی.

ن) شناخت دقیق واقعیات جامعه و درک امکانات و محدودیت‌های

کشور.

س) بومی کردن تکنولوژی؛ انتقال تکنولوژی بدون نیروی

انسانی کارآمد به آفت مهارت‌زدایی از جمعیت بومی می‌انجامد.

ژاپنی‌ها برای رهایی از این آفت در پی سازگاری انتقال تکنولوژی

با توسعه درون‌زا برآمدند و به جای تقلید، تکنولوژی را بومی کردند

و به نوآوری در صنعت نائل شدند.

۶. هر عیب که هست، از مسلمانی ماست ...

طبق سنت الهی هیچ انسانی صرفاً با آرزو و خیال‌پردازی به اهداف خویش نرسیده و تنها به میزان تلاش خود بهره مند خواهد بود: (و أن لیس للانسان الا ما سعی)^۱.

سنت دیگر الهی آن است که انسان‌ها را در دستیابی به اهداف خویش یاری کرده و هر کس برای هر هدفی تلاش کند چه هدف دنیوی و چه هدف اخروی، چه هدف صحیح و چه هدف باطل، خداوند او را مددکار خواهد بود. قرآن کریم پس از بیان دو گروهی که یکی درصدد رسیدن به لذت زودگذر دنیا و دیگری به دنبال لذت جاودانه اخروی است، بیان می‌دارد که هر یک از این دو گروه را برای رسیدن به اهداف دنیویشان یاری می‌کنیم.

﴿كَلَّا نُمَدُّ هُوْلَاءِ وَ هُوْلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ
مَحْظُورًا﴾^۲

هر یک را از عطای پروردگارت مدد می‌کنیم، این‌ها را و آن‌ها را، و از عطای پروردگار تو جلوگیری نمی‌شود.

۱. نجم، ۳۹.

۲. اسراء، ۲۰.

علل رشد نکردن مسلمانان در برخی ابعاد، نه اهتمام به دین، بلکه کنارگذاشتن دستورات دینی و برخورد گزینشی با آموزه‌های دینی است.

در قرون اخیر، مسلمانان آگاهانه یا ناآگاهانه از برخی ابعاد دین فاصله گرفته و در نتیجه دچار رکود در برخی حوزه‌های حیات دنیوی شدند. عوامل خارجی نظیر استعمار و عوامل داخلی در عقب‌ماندگی مسلمین در علم و تکنولوژی مؤثر بودند که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

۱. **تفرقه:** مسلمانان که یک پنجم جمعیت جهان را دارا بوده و به لحاظ اقلیمی در استراتژیکی‌ترین نقاط جهان ساکن هستند (مانند خاورمیانه) به دلیل درگیری‌های قومی و فرقه‌ای از توجه به سود و زیان مشترک غافل بوده و درگیری‌های درونی دارند.

۲. **تفسیر نادرست از مفاهیم دینی:** برخی از مفاهیم دینی دچار بدفهمی و سبب کاهش یا تعطیل فعالیت‌های اجتماعی و سازندهٔ مسلمین شده است. تفسیر ناروا از مفاهیم صبر، انتظار، قضا و قدر، توکل، زهد، تقیه، شفاعت، تحقیر دنیا و ... موجب رویگردانی از فعالیت، سستی و تنبلی، تن دادن به ظلم و نفی مبارزه شده است.^۱

۱. مرتضی مطهری، *انسان و سرنوشت*، مجموعه آثار، ج ۱، ص ۳۵۳.

امام خمینی علیه السلام تفسیر نادرست از حکومت و جدا دانستن دین از سیاست را یکی از عوامل عقب ماندگی مسلمین برشمرده‌اند.^۱

۳. **حاکمان و کارگزاران نالایق:** مسلمانان در قرون اخیر حاکمان فاسدی را به خود دیده اند که با بی کفایتی یا خیانت سبب عقب ماندگی جوامع مسلمین شده اند. بسیاریند حاکمانی که سرسپرده دولت‌های استعمارگر بوده یا دنبال عیش و نوش و لذت‌های فردی می‌باشند و از رشد تمدن اسلامی غافل‌اند.

۴. **تنبلی:** متأسفانه ساعات کار مفید در ایران و سایر کشورهای اسلامی با کشورهای پیشرفته فاصله زیادی دارد و روحیه تنبلی و سستی با تفاوت‌هایی در اقشار مختلف دیده می‌شود. علیرغم آنکه ملل مسلمان به واسطه عقب ماندگی قرون اخیر نیازمند تلاش جهادی و اهتمام بیشتر برای ساختن کشورهای خود هستند، در مقام عمل، روحیه سخت کوشی جای خود را به تن پروری و تن آسایی داده است.

۵. **استعمار:** قدرت‌های بزرگ در قرون اخیر با چپاول ثروت و

۱. امام خمینی، صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۹۱.

سرمایه فکری کشورهای مسلمین از پیشرفت و رشد ایشان جلوگیری کرده و در عقب نگاه داشتن این جوامع از کاروان علم و تکنولوژی تعمد داشتند.

۶ مصرف‌گرایی: کشورهای مسلمان با مصرف بی‌رویه کالا از جمله تولیدات غربی از یک سو هزینه زندگی خانواده‌ها و جوامع را بالا برده و از سوی دیگر کشور خود را به بازار مناسب کشورهای غربی تبدیل کرده‌اند که در اثر آن ثروت عظیم این ملل به جای سرمایه‌گذاری در صنعت و تولیدات پایه، صرف امور غیرضروری شده و همه ساله میلیاردها دلار صرف هزینه‌های غیرضروری می‌گردد. از سوی دیگر با رشد مصرف‌گرایی فرهنگ عمومی تغییر کرده و مصرف بیشتر و گران‌تر به ارزش اجتماعی مبدل می‌شود. نمایش ثروت، کالاهای لوکس و مسابقه در خرید، ارزش‌های خانوارها قلمداد شده و اختلاف طبقاتی به اوج می‌رسد و نوع مصرف و خرید علامت مشخصه طبقه مرفه و باعث احساس محرومیت در طبقات پایین‌تر می‌شود.

پنجره

فکر و ذهن جوانان که می‌بایست مشغول خلاقیت و نوآوری در صنعت و تکنولوژی شود، در مارک و برندهای غربی متمرکز می‌شود.

تولید و واردات کالاهای غیر ضروری جایگزین کالاهای ضروری می‌شود. تبلیغات چنان بر ذهن افراد مسلط می‌شود که دیگر مبنای خرید افراد نیاز آن‌ها نیست، بلکه میل به خرید بیشتر است و در بسیاری از موارد قادر به کنترل خود در خرید نیستند.^۱ به عنوان نمونه هزینه واردات لوازم آرایشی به ایران در یک سال از ۸۰۰ میلیون تا دو میلیارد دلار تخمین زده شده است.

اسراف و عدم رعایت اصول دینی در میان مسلمانان نیز از دیگر عوامل عقب‌ماندگی ایشان است. با مصرف بدون ضابطه، جایی برای صادرات و نیز استفاده بهینه از کالا باقی نمانده و دولت‌ها مجبور به پرداخت یارانه برای مصارف ابتدایی خواهند بود.

پنجره

به عنوان نمونه مصرف برق در ایران سه برابر مصرف متوسط کشورهای دیگر است. مصرف انرژی ایران دو برابر چین و مصرف آب در ایران هفتاد درصد بیشتر از متوسط جهانی است.^۲

۱. ر.ک. سید اکبر سیدی‌نیا، مصرف و مصرف‌گرایی از منظر اسلام و جامعه‌شناسی، نشریه اقتصاد اسلامی، تابستان ۱۳۸۸، ش ۳۴.

۲. <http://www.ebtekarnews.com/Ebtekar/News.aspx?NID=47153>

۷. بی‌صدافتی در گفتار و رفتار: برخلاف تأکید مکرر دین اسلام بر صداقت، بی‌صدافتی در سخن و رفتار در میان کشورهای مسلمان رواج یافته است. عدم صداقت در وعده‌ها و تعهدات کاری نیز مصادیقی از این بی‌صدافتی است.

۸. نبود وجدان کاری و تعهد شغلی: مؤمنین موظف به رعایت حقوق دیگران در تولید و خدمات بوده و می‌بایست وظایف محوله را به بهترین شکل ممکن سامان دهند، اما عدم احساس مسئولیت در قبال وظایف، عدم بهره‌وری در خدمات، سستی نسبت به انجام وظایف، گریز از کار و موکول کردن آنها به آینده از بلایای امروز جامعه مسلمین است.

۹. روحیه خودباختگی و شیفتگی به غرب و شرق: استعمار در قرون اخیر با برتر نشان دادن فرهنگ و نژاد و بزرگ‌نمایی در موفقیت‌های خود روح خودباختگی را در میان مسلمانان دمیده است و ایشان با پذیرش برتری غرب بر مسلمین خود را از رقابت با کشورهای پیشرفته و خودکفایی ناتوان می‌بینند. همین امر رکود و سکون آن‌ها را دوچندان می‌کند. عدم خودباوری باعث سرکوب شدن خلاقیت‌ها و مانع نوآوری در علم و پژوهش شده و همواره جوامع را مصرف‌کننده الگوهای غربی قرار خواهد داد.

۱۰. نفوذ عقاید خرافی: سیدجمال‌الدین اسدآبادی که همواره

دغدغه عقب‌ماندگی مسلمانان را داشت، نفوذ خرافات را یکی از علل این امر می‌دانست. خرافه در مقابل عقلانیت قرار دارد و عقلانیت عامل پیشرفت است و به میزانی که خرافات گسترش یابد، پیشرفت کند می‌شود.

۱۱. **عدم مدیریت صحیح نیروهای انسانی:** سکاندار کشتی پیشرفت، نخبگان جامعه هستند. جامعه اسلامی دارای نخبگان بسیاری است، ولی در برخی موارد استفاده صحیحی از ظرفیت فکری و مدیریتی آنها نمی‌شود، نشناختن استعدادها و عدم پرورش آنها و تقسیم نشدن مسئولیت‌ها بر اساس شایستگی‌ها از نشانه‌های مدیریت نادرست نیروی انسانی است.

۱۲. **بی‌اعتقادی نسبت به سرمایه غنی وحی و میراث اسلامی:** وحی و سنت اسلامی از مهم‌ترین منابع معرفتی است که از امتیاز تحریف‌ناپذیری برخوردار است.

پنجره

برخی روشنفکران ترجیح می‌دهند راه نجات انسان را نه از خالق وی، بلکه با آزمون و خطای نسلی در آزمایشگاه نظریات دریابند که نتیجه آن هدر رفتن نیروها و قربانی شدن نسل‌هاست.

۱۳. جمود و ظاهرگرایی و بی‌اعتنایی به اقتضائات زمانی و مکانی: پویایی اسلام به عنصر اجتهاد است که امکان دست‌یابی ضابطه‌مند به راه‌حل‌های جدید متناسب با زمان و مکان جدید را فراهم می‌کند. برخی متدینان بدون توجه به این ظرفیت عظیم، هر تحولی را مغایر دین تلقی کرده و با آن مخالفت می‌کنند.

« خلاصه

توجه به تمایز انسان و حیوان به ما می‌فهماند که پیشرفت انسان به اوج گرفتن او در مسیر اخلاق و بندگی است. رشد صنعت و تکنولوژی علامت پیشرفت مصنوعات انسانی است نه خود انسان، که این پیشرفت اگر با اخلاق و معنویت توأم نباشد، فایده آن کمتر از ضررش خواهد بود. علل رشد و افول برخی جوامع در علم و تکنولوژی نیز کنار گذاشتن دین یا توجه به دین نیست؛ زیرا در قرون پیش همین مسلمانان پرچمداران علم بودند. تلاش جهادی توأم با تدبیر، وجدان کاری، مدیریت نیروی انسانی، نظم و قانون، خودباوری، تعاون، برنامه‌ریزی صحیح و... از عوامل رشد برخی جوامع است که مسلمانان کمتر به این عوامل توجه داشته‌اند.

سخن آخر

سطح درآمد و امکانات مالی افراد یک جامعه، ملاک رفاه و خوشبختی آن‌ها نیست، بلکه میزان احساس رضایت از زندگی بیان‌گر خوشبختی افراد است. در جوامع غربی چنین نیست که همه افراد، ثروتمند و یا دارای درآمدی متوسط به بالا باشند؛ تعداد فقرا و گرسنگان در کشورهای غربی فراوان است. همچنین، در میان افراد ثروتمند نیز به دلیل کم‌رنگ‌شدن ایمان و اخلاق، احساس دل‌تنگی و بیهودگی شایع است. میزان مصرف داروهای افسردگی و آمار خودکشی گواه این مدعاست؛ ولی در جوامع اسلامی با وجود کاستی‌ها و کمبود امکانات، به دلیل محکم‌تر بودن ایمان به خدا احساس رضایت از زندگی بیشتر است. همچنین، برخی از مشکلات جوامع مؤمن ناشی از بی‌تدبیری خود آنان و برخی نیز امتحان الهی و برای تربیت بیشتر و در جهت صعود معرفتی ایشان است.

از سوی دیگر، تبلیغات جهان مادی‌گرا باعث شده است فراموش کنیم انسان موجودی الهی بوده که رسالتی فراتر از خوردن و شهوت‌رانی دارد. این تبلیغات در سطوح متنوع، لذت و ثروت بیشتر را علامت پیشرفت یک جامعه تلقی می‌کنند، در حالی که علامت پیشرفت یک جامعه، رشد اخلاقی و معنوی آن است و پیشرفت تکنیک و تکنولوژی پیشرفت ابزارهاست، نه خود انسان.

از این رو، انحطاط اخلاقی و فرورفتن در باتلاق فساد به چالشی برای متفکران غرب تبدیل شده است؛ اما رشد برخی جوامع در عرصه علم و فناوری و رکود مسلمانان، ارتباطی به دینداری و بی دینی ایشان ندارد، بلکه معلول تلاش و همت و برنامه ریزی مؤثر است. تمدن غرب که امروزه خود را پیشگام علم و فناوری می داند به شهادت مورخان غربی، وامدار دانشمندان مسلمان بوده و بر جوانان مسلمان وظیفه است که پرچم این جوامع را به جایگاه پیشین آن یعنی قله های علم بازگردانند.

۱. جیمز دبلیو لوون، دروغ‌هایی که معلمم به من آموخت، ترجمه اسماعیل امینی و امیرمسعود شهرام‌نیا، تهران، صفحه سفید، ۱۳۸۸.
۲. مجموعه مقالات «فمنیسم، شکست افسانه آزادی زنان»، جمعی از نویسندگان، قم، نشر معارف.
۳. ویلیام جی بنت، شاخص‌های فرهنگی در ایالات متحده آمریکا، ترجمه فاطمه فراهانی، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۱.
۴. سیدهاشم میرلوحی، آمریکا بدون نقاب، تهران، کیهان، ۱۳۸۰.
۵. حمید مولانا، امریکاشناسی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۹۰.
۶. سیدمجتبی موسوی لاری، اسلام و سیمای تمدن غرب، قم، دفتر انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۷۹.

مجموعهٔ یک صد جلدی کتابچه‌های ره‌نما

لوح فشرده کتابچه‌های رهنما (نسخه ۲)

نسخه ویژه تلفن همراه کتابچه‌های رهنما (نسخه ۲)

محل دریافت:

- حرم مطهر، مرکز پاسخگویی به سوالات دینی آستان قدس رضوی (مدرسه پریراد)
- وب‌کیوسک‌های مستقر در حرم مطهر